

## Sampo-konsernin vuosikertomus 2013

Tämä on käyttäjän laatima ote Sammon verkkovuosikertomuksesta, eikä tätä otetta voi kutsua missään yhteydessä Sammon vuosikertomukseksi tai sen osaksi. Sammon vuosikertomus on kokonaisuudessaan luettavissa osoitteessa [www.sampo.com/vuosikertomus](http://www.sampo.com/vuosikertomus).

Riskit Riskit

# Riskit

Sampo-konsernissa liiketoimintaan liittyvät riskit voidaan jaotella kahteen pääryhmään: strategisiin riskeihin, jotka liittyvät liiketoimintaympäristöön vaikuttaviin ulkoisiin tekijöihin sekä liiketoimintaan luontaisesti liittyviin riskeihin.

## **Riskien luokittelu Sampo-konsernissa**

Ulkoise

### **Vahinko- vakuutusriskit**

Vakuutusmaksu- ja  
katastrofiriskit

Korvausvastuuriski

### **Henki- vakuutusriskit**

Biometriset riskit

Käyttäytymisriskit

Kustannusriski

Keskittymäriski

Keskittymäriski

# Ulkoiset tekijät ja strategiset riskit

Strateginen riski on kilpailuympäristön muutoksista tai sisäisestä operatiivisesta joustamattomuudesta johtuvan tappion riski. Odottamattomat muutokset yleisessä liiketoimintaympäristössä voivat aiheuttaa odotettua suurempia vaihteluita taloudelliseen tulokseen ja pitkällä aikavälillä vaarantaa Sampo-konsernin liiketoimintamallien olemassaolon. Muutoksien taustalla olevat ulkoiset tekijät ovat moninaisia kuten yleinen taloudellinen ja institutionaalisen toimintaympäristön kehitys sekä teknologiset innovaatiot. Näiden seurauksena toimialan liiketoimintamallit voivat muuttua, uusia kilpailijoita saattaa ilmaantua ja asiakkaiden kysyntä sekä käyttäytyminen voivat muuttua.

Koska kilpailuympäristön muutosvoimat ja kehitys riippuvat pääosin ulkoisista tekijöistä, strategiset riskit ovat ylimmän johdon vastuualuetta. Proaktiivinen strateginen päätöksenteko on ylimmän johdon keskeinen työkalu kilpailuetuun liittyvien strategisten riskien hallinnassa. Lisäksi sisäisen operatiivisen joustavuuden ylläpito mahdollistaa liiketoimintamallin ja kustannusrakenteen muuttamisen tarvittaessa ja on siten tehokas työkalu strategisten riskien hallinnassa. Vaikka strategisia riskejä ei huomioida Sampo-konsernin taloudellisen pääoman mallissa, voi niillä silti olla vaikutusta todelliseen pääoman määrään ja rakenteeseen, mikäli se on järkevää nykyisen liiketoimintaympäristön näkökulmasta.

## Liiketoimintaan luontaisesti liittyvät riskit

Vakuutus- ja sijoitustoiminnassaan Sampo-konserni ottaa tietoisesti tiettyjä riskejä aikaansaadakseen tuottoja. Nämä ansaintariskit valitaan huolellisesti ja niitä hallitaan aktiivisesti. Vakuutusriskit hinnoitellaan niille luontaista riskitasoa kuvastaen ja sijoitusten tuotto-odotuksia vertaillaan sijoitusten riskeihin. Lisäksi riskiasemaa mukautetaan jatkuvasti ja riskien vaikutusta pääomatarpeeseen arvioidaan säännöllisesti.

Vakuutus- ja sijoitusriskien onnistunut hallinta on Sampo-konsernin keskeinen tuottojen lähde. Näiden riskien päivittäinen hallinnointi annettujen limiittien ja valtuuksien puitteissa on liiketoiminta-alueiden ja sijoitusyksikön vastuulla.

### Ansaintariskit

Vakuutusriskit voidaan yleisesti määritellä arvonmuutoksena, joka johtuu sopimuksellisten velvoitteiden lopullisten kulujen poikkeamisesta alun perin arvioiduista velvoitteista. Näin ollen korvauskulujen hinnoittelu- tai varausolettamien erotessa toteutuneista kuluista vakuutusriski toteutuu tappiona tai vakuutusvelkojen epäedullisena arvon muutoksena.

### Vahinkovakuutusriskit

Vahinkovakuutusriskit jaetaan usein vakuutusmaksuriskiin ja korvausvastuuriskiin, jotta erotetaan voimassa oleviin ja päättyneisiin sopimuksiin liittyvät riskit.

*Vakuutusmaksuriski* liittyy tuleviin korvauksiin ja se aiheutuu eroista ennakoitujen ja toteutuneiden vahinkotapahtumien suuruudessa, ajoituksessa ja toteutumistiheydessä. Näiden seurauksena tulevat korvauskulut ylittävät ennakoidun tason josta aiheutuu tappioita tai epäedullisia muutoksia vakuutusvelkojen arvoissa.

*Katastrofiriski* voidaan nähdä vakuutusmaksuriskin äärimmäisenä realisaationa. Se on riski harvoin

sattuvista, vaikutuksiltaan vakavista tapahtumista, joita ovat esimerkiksi luonnonkatastrofit. Tällaiset tapahtumat johtavat siihen, että toteutuneet korvaukset poikkeavat merkittävästi odotetuista kokonaiskorvauksista.

*Korvausvastuuriski* liittyy ainoastaan jo tapahtuneisiin vahinkoihin ja se aiheutuu eroista ennakoitujen ja toteutuneiden korvauskulujen suuruudessa, maksuajankohdissa ja vahinkofrekvenssissä. Näiden seurauksena vastuuvelat eivät ole riittäviä kattamaan jo sattuneiden vahinkojen korvauskuluja ja siitä on seurauksena tappioita tai epäedullisia muutoksia vastuuvelkojen arvoissa.

## **Henkivakuutusriskit**

*Biometriset riskit* ovat riski siitä, että yhtiön olisi maksettava enemmän kuolemantapaus-, työkyvyttömyys- tai sairauskulukorvauksia tai että eläkevakuutuksissa eläkkeitä maksettaisiin pidempään vakuutettujen odotettua korkeamman eliniän vuoksi (pitkäikäisyysriski) kuin vakuutusten hinnoitteluhetkellä on oletettu. Katastrofiriski toteutuu, kun yksittäinen suuren kokoluokan tapahtuma johtaa merkittävään eroavaisuuteen korvausten määrässä verrattuna odotettuun.

*Käyttäytymisriskit* syntyvät vakuutuksenottajien käyttäytymiseen liittyvästä epävarmuudesta. Vakuutuksenottajilla on oikeus lopettaa vakuutusmaksujen maksaminen (raukeamisriski) ja heillä saattaa olla mahdollisuus lopettaa vakuutussopimus ennen aikaisesta (takaisinostoriski).

*Kustannusriskiä* syntyy silloin, kun aiheutuneiden kustannusten ajoitus ja/tai määrä eroavat hinnoittelun hetkellä odotetusta. Tämän seurauksena alun perin oletetut kuormitukset eivät välttämättä riitä kattamaan toteutuneita kuluja.

## **Sijoitusportfolion markkinariskit**

*Markkinariskeillä* viitataan rahoitusvarojen ja -velkojen markkina-arvojen sekä vakuutusvelkojen markkinaperusteisten arvojen muutosten aiheuttamiin vaikutuksiin yhtiön tuloksessa tai pääomissa. Markkina-arvot ja markkinaperusteiset arvot muuttuvat markkinamuuttujien, kuten korkojen, inflaation, luottoriskimarginaalien, valuuttakurssien ja osakkeiden hintojen muuttuessa. Lisäksi markkinariski sisältää myös riskin heikentyvästä markkinalikviditeetistä, joka ilmenee kasvavana osto- ja myyntinoteerausten erona, ja riskin odottamattomista muutoksista saamisen takaisinmaksuaikataulujen suhteen. Molemmissa tapauksissa sijoitusportfolioiden rahoitusinstrumenttien markkina-arvot voivat muuttua. Eri markkinoiden riskejä ja tuottoja pohditaan, kun Sampo-konsernin yhtiöt tekevät sijoituksia tai myyvät sijoituksia sijoitusportfolioistaan. Markkinariskien ja vakuutusriskien perimmäinen ero on se, että markkinariskeissä Sampo-konserni on hinnanantaja, ei hinnanantaja.

Osa riskeistä, kuten vastapuoliriskit ja operatiiviset riskit ovat välillistä seurausta Sammon liiketoiminnasta. Nämä riskit ovat yhdensuuntaisia siinä mielessä, että niihin ei liity tuottopotentiaalia. Vastaavasti riskienhallinnan tavoitteena on pienentää näitä riskejä tehokkaasti. Näiden välillisten seuraamusriskien hallinta on liiketoiminta-alueiden ja sijoitusyksikön vastuulla ja näihin riskeihin liittyvää pääomatarvetta mittaavat riippumattomat riskienhallintatoiminnot.

## **Seuraamusriskit**

### **Vastapuoliriskit**

Vastapuoliriski on osa luottoriskiä. Yleisesti ottaen luottoriski viittaa tappioihin, jotka aiheutuvat velallisten (*liikkeeseenlaskijariski*) tai muiden vastapuolten (*vastapuoliriski*) toteutuneesta maksukyvyttömyydestä tai siitä, että maksukyvyttömyyden todennäköisyyden oletetaan kasvaneen.

Liikkeeseenlaskijariskin toteutuessa lopullisen tappion määrä riippuu sekä tehdyn sijoituksen koosta maksukyvyttömyyshetkellä että tappion määrää pienentävästä, liikkeeseenlaskijan konkurssipesältä mahdollisesti saatavasta palautusosuudesta. Useimmissa tilanteissa liikkeeseenlaskijariski on jo täysin hinnoiteltu alempana markkina-arvona jo ennen lopullista maksukyvyttömyystapahtumaa. Pohjimmiltaan luottoriskimarginaali on luottoriskin markkinahinta. Muiden ansaintariskien tapaan tätä niin sanottua spread-riskiä voidaan aktiivisesti hallinnoida, minkä johdosta se luokitellaan Sampo-konsernissa osaksi sijoitussalkun markkinariskejä.

Vastapuoliriskin tapauksessa lopullinen tappio riippuu johdannais- tai jälleenvakuutus sopimuksen mahdollisesta positiivisesta markkina-arvosta maksukyvyttömyyshetkellä sekä kertyvästä palautusosuudesta. Vastapuoliriskiä pienennetään vastapuolien huolellisella valinnalla, vastapuolien hajauttamisella riskikeskittymien välttämiseksi sekä käyttämällä erilaisia vastapuolikohtaisia vakuusjärjestelyitä, kuten ISDA-puitesopimuksia täydennettynä Credit Support Annex -sopimuksin.

## **Operatiiviset riskit**

*Operatiivisella riskillä* tarkoitetaan tappioriskiä, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista prosesseista tai järjestelmistä, henkilöstöstä tai ulkoisista tapahtumista. Operatiiviset riskit sisältävät juridiset riskit, mutta ne eivät sisällä strategisista päätöksistä aiheutuvia riskejä. Nämä riskit voivat toteutua esimerkiksi seuraavista syistä:

- Sisäiset väärinkäytökset;
- Ulkoiset väärinkäytökset;
- Riittämätön henkilöstöhallinto;
- Riittämättömät toimintapolitiikat asiakkaisiin, tuotteisiin tai liiketoimintoihin liittyen;
- Vahingot fyysiselle omaisuudelle;
- Toimintojen keskeytyminen ja järjestelmävirheet; ja
- Virheet toimintaprosesseissa

Toteutuneet operatiiviset riskit voivat aiheuttaa negatiivisia tulosvaikutuksia johtuen ylimääräisistä kuluista tai tuottomenetyksistä. Pitkällä aikavälillä operatiiviset riskit voivat johtaa maineen menettämiseen ja lopulta asiakkaiden menettämiseen, mikä vaarantaa yhtiön kyvyn toteuttaa liiketoimiaan strategiansa mukaisesti.

*Compliance-riskillä* tarkoitetaan oikeudellisiin tai hallinnollisiin seuraamuksiin, taloudellisiin tappioihin tai maineen menettämiseen liittyviä riskejä, jotka ovat seurausta siitä, että yritys on jättänyt noudattamatta sen toimintaan sovellettavia lakeja, asetuksia tai muita hallinnollisia määräyksiä. Compliance-riski voidaan yleensä kohdentaa sisäisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja siten se voidaan nähdä osana operatiivisia riskejä.

Eräät riskit, kuten korko-, valuutta- ja maksuvalmiusriskit, liittyvät useisiin toimintoihin samanaikaisesti. Näiden riskien hallitsemiseksi tehokkaasti Sampo-konsernin yhtiöillä pitää olla yksityiskohtainen ymmärrys odotetuista kassavirroista ja niiden vaihteluista kaikissa yhtiön toiminnoissa. Lisäksi yhtiöillä on oltava kattava ymmärrys siitä, miten kassavirrat ja varojen ja velkojen markkinaehtoiset arvot voivat vaihdella koko taseen tasolla eri skenaarioissa. Näitä koko taseen riskejä

nimitetään yleisesti ALM-riskeiksi. ALM-riskit ovat yksi ylimmän johdon painopistealueista johtuen niiden monimutkaisuudesta ja merkityksestä riskeille ja tuotoille pitkällä aikavälillä.

## **ALM-riskit**

Yhtiö altistuu *ALM-riskille* (Asset and Liability Management -riskille) kun markkinamuuttujissa (korot, inflaatio ja valuuttakurssit) tapahtuvat muutokset vaikuttavat sijoitusten ja johdannaisten arvoon erisuuruisesti kuin mitä ne vaikuttavat vakuutusvelkojen markkinaehtoiseen arvoon. On olennaista muistaa, että vakuutusvelkojen kassavirrat ovat mallinnettuja estimaatteja ja näin ollen niiden ajoitukseen ja määrään liittyy epävarmuutta. Tämä epävarmuus on myös keskeinen osa ALM-riskiä.

ALM-riskit vaikuttavat merkittävästi markkinaehtoihin arvoihin, riskeihin ja pääomatarpeeseen koko taseen tasolla. Sampo-konsernin yhtiöt analysoivat ALM-riskejä ja seuraavat ALM-positioita aktiivisesti. ALM-riskit otetaan huomioon sijoituksia hallittaessa sekä vakuutustuotteita kehitettäessä.

Markkinaperusteisten arvojen ja markkina-arvojen muutoksiin liittyvien riskien lisäksi ALM-riskit sisältävät likviditeettiriskin. *Likviditeettiriski* on riski siitä, että konserniyhtiöt eivät pysty harjoittamaan strategiansa mukaista normaalia liiketoimintaa tai äärimmäisissä tapauksissa eivät pysty suoriutumaan erääntyvistä maksuvelvoitteistaan määräajassa sen johdosta että niillä ei ole riittävästi likvidejä varoja ja/tai näiden hankkimiseksi tarvittaville markkinoille ei ole pääsyä. Likviditeettiriski käsittää sijoitusten mahdollisen epälikvidiyden sekä riskin siitä, että asiakkaat jättävät ennakoidusta poiketen vakuutussopimuksensa uusimatta. Myös jälleenrahoituksen ja rahoitusjohdannaissopimusten saatavuus sekä niiden hinta vaikuttavat yritysten kykyyn harjoittaa normaalia liiketoimintaa.

Likviditeettiriskin lähteet ovat joko sisäisiä tai ulkoisia. Mikäli yhtiön luottokelpoisuus laskee tai yhtiön kyky rahoittaa toimintaansa vaikuttaa muutoin uhatulta, sen kyky rahoituksen hankkimiseen, jälleenvakuutussopimusten solmimiseen ja/tai rahoitusjohdannaisten solmimiseen kohtuulliseen hintaan vaarantuu. Tämän lisäksi vakuutuksenottajat eivät välttämättä ole halukkaita uusimaan vakuutussopimuksiaan. Nämä vaikutukset voivat toteutua markkinoiden yleisen epävarmuustilan vallitessa, jolloin myös sijoitusvarallisuuden myynti on vaikeaa.

Sampo-konserni hallinnoi likviditeettiriskiä huolehtimalla sekä emoyhtiön että tytäryhtiöiden luottokelpoisuudesta ja maineesta. Lisäksi likviditeettiriskeille altistuvissa liiketoiminnoissa haetaan hajautusta. Erityisesti eri liiketoimintojen odotettujen kassavirtojen maturiteettihajautus on jatkuvan tarkastelun alla. Koska likviditeettiriskistä aiheutuvaa pääoman tarvetta ei voida yksiselitteisesti kvantifioida, sitä ei suoraan huomioida pääoman tarvetta koskevissa laskelmissa. Näin ollen ALM-riskeistä vain korkoriski tulee suoraan huomioiduksi taloudellisen pääoman määrässä.

Keskittymäriski syntyy, mikäli yrityksen riskipositioita ei ole riittävästi hajautettu, jolloin esimerkiksi yksittäinen vakuutus- tai markkinatapahtuma voisi vaarantaa yhtiön vakavaraisuuden tai taloudellisen aseman. Riskikeskittymiä voi syntyä yhden riskiluokan sisällä tai yhtä aikaa kaikissa yllämainituissa riskiluokissa, pois lukien operatiiviset riskit. Keskittymiä voi olla yksittäisen vastapuolen tasolla tai homogeenisen ryhmän kuten maantieteellisen alueen tai toimialan tasolla. Operatiivisissa riskeissä keskittymäriskit ovat luonteeltaan erilaisia ja ne voivat aiheutua esimerkiksi riippuvuudesta yhdestä IT-järjestelmästä tai yhdestä palvelun toimittajasta. Toinen riski, joka voi toteutua missä tahansa toiminnossa, on maineriski.

## **Keskittymäriskit eri tasoilla**

Suoria keskittymiä voi syntyä yksittäisten toimintojen sisällä – yksittäiseen toimijaan tai toimialaan liittyvät suuret vastuu- tai sijoituspositiot – tai yhtä aikaa eri toiminnoissa, kun yksittäinen vastapuoli tai toimiala vaikuttaa laaja-alaisesti yhtiön kannattavuuteen sekä vakuutus- että sijoitustoiminnan kautta.

*Keskittymäriski* voi toteutua myös silloin, kun kannattavuus ja pääomitus reagoivat samalla tavalla yleiseen taloudelliseen kehitykseen tai rakenteellisiin muutoksiin eri liiketoiminta-alueiden institutionaalisessa ympäristössä. Tässä tapauksessa keskittymäriski voidaan nähdä osana strategista riskiä.

## **Maineriski**

*Maineriskillä* tarkoitetaan riskiä siitä, että aiheellinen tai aiheeton yhtiön liiketoimiin tai suhteisiin liittyvä negatiivinen julkisuus heikentää luottamusta yhtiötä kohtaan. Maineriski on usein seurausta toteutuneesta operatiivisesta tai compliance-riskistä ja sen seurauksena on maineen heikentyminen asiakkaiden ja muiden sidosryhmien näkökulmasta.

Sampo-konsernissa yrityskulttuuri, joka perustuu Sammon keskeisille arvoille, joita ovat eettisyys, lojaalisuus, avoimuus ja yrittäjäyys, nähdään keskeisenä keinona ehkäistä maineriskejä. Nämä keskeiset arvot heijastuvat Sammon tavassa järjestää liiketoimintojensa hallinnointi ja siinä miten Sampo toimii keskeisten sidosryhmiensä (asiakkaat, henkilöstö, sijoittajat, muut yhteistyökumppanit, veroviranomaiset ja muut valvovat viranomaiset) kanssa ja muiden osapuolten kanssa, jotka ovat kiinnostuneita Sammon liiketoiminnasta.